

Tatlı ve Unlu Gıdalar

Parçalı arazileri toplu yönetecek üretim modelleri desteklenmeli

Doruk Tarımsal Yatırımlar Holding CEO'su İsmail Kemaloğlu, son yıllarda Türkiye'nin sertifikalı buğday tohum kullanımındaki artışa, mazot ve gübre gibi girdi desteklerindeki önemli yükselişe rağmen buğday kalitesinin benzer artışı gösteremediğini hatta değişen iklim yapısına bağlı olarak düşük kalite oranının arttığını gözlemlediklerini söyledi.

Kemaloğlu, bulunduğu bölge ve coğrafi konumu ile buğday üssü rolü bulunan Türkiye'nin gerek işlenmiş ürün ihracatını kendi topraklarından ürettiği ürünlerle yaparak liderliğe ulaşması, gerekse ülke ihtiyacı kapsamında artan nüfus ve yem sanayi talebine cevap verebilmesi için verim ve kalite artışı sağlamaya yönelik olarak parçalı arazileri toplu yönetebilecek üretim modellerini desteklemesi gerektiğini vurguladı. Gıda sanayinin nitelikli ve sürekli hammadde tedarikinde yaşadığı sıkıntının temelinde üretim arazilerinin parçalı, dağınık olması yanında üretim birliklerinin

kurulamamış olması dolayısı ile çiftçilerimizin pazar ile buluşamamasının önemli bir faktör olduğunu kaydeden Kemaloğlu, "Ülkemiz toprakları parçalı, araziler verimsiz görünürken bu yapı bir taraftan gıda sanayi için tehlike doğurmakta, diğer taraftan Bakanlığımızın çok olumlu gayretlerine ve ciddi şekilde artırılan desteklerine rağmen tarım topraklarımız terk edilmeye, kırsal alanlar göç ile boşaltılmaya devam edilmektedir" dedi. Bu noktada tek başına pazara erişemeyen, ölçek ekonomisine uygun tarımsal faaliyete ulaşamayan çiftçilerin kooperatifçilik yaklaşımı ile bir mekanizma veya model kapsamında birleştirilme zorunluluğu olduğunu dile getiren Kemaloğlu, bu nedenle Berce projesini hayata geçirdiklerini söyledi.

İsmail Kemaloğlu, Türkiye'nin buğdaydaki son durumunu, sürdürülebilir tarım ve firma olarak bu konuya ilişkin yürüttükleri faaliyetleri Dünya Gıda Dergisi'ne anlattı.

Özlem AS

■ Türkiye'nin buğday tablosunu nasıl değerlendirirsiniz?

Kemaloğlu: Toplam ekilen 16.4 milyon hektar alanın yaklaşık yüzde 50'sinde buğday yetiştiren Türkiye, yıllık ortalama 19-20 milyon ton üretimi ile dünya sırasında ilk 10 üretici ülke arasında bulunuyor. Un ihracatında dünyada ilk sıralarda yer alan, aynı zamanda kişi başı buğday tüketiminin en yüksek olduğu ülkelerden biri olan Türkiye, aynı zamanda dünyada hasat döneminin 3 ay gibi bir süreyi kapsadığı nadir ülkelerden biri olma özelliğini taşıyor. Bu avantaj Türkiye'ye muhtemel iklimsel risklerde en az üretim kaybı imkanı veriyor. Örneğin; Avustralya veya Avrupa ülkelerinde yaşanan bir kuraklık yüzde 30-40 ürün kaybına yol açarken, Türkiye'nin farklı iklimsel bölgelerde buğday üretim imkanı bu kayıpları yüzde 15-20 düzeyinde tutabilmektedir.

Türkiye genel olarak buğday üretimi ile tüketimini karşılayabilen, buğdayda kendine yeterli olabilen bir ülkedir. Son yıllarda buğday ekim alanlarında önemli azalma olmakla birlikte gerek sertifikalı tohum kullanımı gerekse gübre – mazot

desteklerine bağlı olarak verimlilikte artış gözlenmektedir.

Diğer taraftan Türkiye, buğdaya dayalı işlenmiş ürün ihracatı ile (un, bisküvi, makarna) dünyada ilk sıralardadır. Ülke tüketiminin çok üzerinde bir buğday işleme kapasitesi mevcuttur.

Buğday, ülkemiz için vazgeçilmez bir üründür. Hem kişi başı tüketim alışkanlığı hem de buğdayın anavatanı olan ülkemizin iklim ve toprak yapısı ile uyumlu ana ürün kaynaklarındandır. Bu manada verim ve kaliteye yönelik desteklemeler önem arz ediyor. Ancak bir konudaki hassasiyetimizi hep vurgulamak istiyoruz. O da şudur; tarımsal faaliyetler tohumdan hasada, dikimden ürün toplamaya kadar sürekli bilgi ile yönetilmesi gereken canlı yaşam sürecidir. Bu süreci yeterince yönetemediğimiz durumda en iyi tohumu da kullansak istediğimiz kaliteye, sonuca ulaşmamız mümkün değildir. Bu manada son yıllarda ülkemiz, sertifikalı buğday tohum kullanımındaki artışa, mazot gübre gibi girdi desteklerindeki önemli yükselişe rağmen buğday kalitesinde benzer artış göremiyor. Hatta değişen iklim yapısına bağlı olarak düşük kalite ora- ➤

Tatlı ve Unlu Gıdalar

nının arttığını gözlemliyoruz.

Bulunduğu bölge ve coğrafi konumu ile buğday üssü rolü bulunan ülkemizin gerek işlenmiş ürün ihracatını kendi topraklarından ürettiği ürünlerle yaparak liderliğe ulaşması, gerekse ülke ihtiyacı kapsamında artan nüfus ve yem sanayi talebine cevap verebilmesi için verim ve kalite artışı sağlamaya yönelik olarak parçalı arazileri toplu yönetebilecek üretim modellerini desteklemelidir. Aynı zamanda tarımsal üretim sürecinin olmazsa olmazı olarak gerek kooperatifler gerekse özel sektör şirketleri tarafından gerçekleştirilecek "yönetimi toplulaştırıcı" üretim modellerini önceliğine almalıdır. Nitekim Tarım Kanunu 13. maddesinde sözleşmeli üretim modeline desteklemelerde öncelik verileceği belirtiliyor. Bunun en yaygın şekilde uygulanması önemlidir.

■ Tüm dünyada sürdürülebilir tarım tehlikede. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kemaloğlu: Dünya tarımındaki sürdürülebilirlik tehlikesine bakarken tarımsal toprak potansiyelini doğru analiz etmeliyiz. Bugün dünyada gıda talebi her yıl yüzde 2 artarken ve son 10 yılda yüzde 20 artmışken, üretim artışı yüzde 8 civarında kalmıştır. Arz ve talep arasında bir dengesizlik olduğu; nüfus artışı, gelir artışı gibi faktörlerle gıda talebi artarken, kuraklık, tarım alanlarının yok olması gibi sebeplerle arzın aynı oranda artırılmadığı görülmektedir.

Ancak; dünya toplam alanını oluşturan 13.4 milyar hektar alanın, yüzde 30'unu oluşturan 4.2 milyar hektar alan potansiyel tarım alanı iken fiilen kullanılan alan ancak bunun yüzde 36'sına denk gelen 1.5 milyar hektar alandır. Yani halen dünyada potansiyel tarım alanının yüzde 64'ü kullanılmamaktadır.

Dolayısıyla bugün tarımsal üretimde sürdürülebilirlik ve açlık kavramlarını doğru analiz etmek gerekir. Halen önemli bir tarım alanı üretim için kullanılmadığı gibi bugün insanlığın belirli bölgelerde yaşadığı açlık sorunu da gıda maddesi yokluğundan ziyade gıda maddesine ulaşım gücünün olmamasından kaynaklanmaktadır. Bugün için dünyayı besleyecek kaynaklar mevcuttur. Sorunun paylaşım kısmı önemlidir.

Diğer taraftan dünyada coğrafi sınırları yeniden tanımlamaya giden ve uluslararası şirketlerin, ülkelerinin tarım arazisi satın alma, kiralama işlemlerinde satın alınan, kiralanan en büyük alanlarından birinin halen yoğun açlık çeken ülkenin topraklarından olması manidardır. Afrika bölgesinde (Sudan, Etiyopya, Mozambik, Mali, Madagaskar) satın alma veya kiralama ile yabancı şirketlerin kontrolüne geçen arazi 2.5 milyon hektar civarındadır.

Dünya kaynaklarının insanlığa yeteceği, insanlığın beslenmesi için sürdürülebilirlik kapsamında varlığa saygı göstererek kaynakların en doğru şekilde kullanılabilmesi önem arz etmektedir.

rerek kaynakların en doğru şekilde kullanılabilmesi önem arz etmektedir.

■ Türkiye'nin bu konuda nerede bulunuyor? Önerileriniz nelerdir?

Kemaloğlu: Türkiye, tarımsal üretim potansiyeli ve ürün çeşitliliği çok yüksek olan bir ülke. Bugün tarımsal ithalat ve ihracat dengesinde de pozitif durumda. Tarımsal üretim, ihracat için önemli gelişmeler kaydedilmekle birlikte ülkemiz potansiyeli çok daha büyük hedefleri gerçekleştirmeye müsaittir. Zira Türkiye, dünya tahıl ticaretinin, gıda ticaretinin önemli köprüsü konumundadır.

Dünyada çok az ülkede bulunan 3 tür tarımsal ticaret avantajımız mevcuttur.

1-Üretim daha fazla ihraç edebiliriz.

2-Üretmediğimizi ham madde olarak ithal ederek geliştirmiş gıda sanayi aracılığı ile işleyerek ihraç edebiliriz.

3-Transit tarım ürünleri ticaretinden geliştirmiş lojistik üstünlüğümüz, bölgesel avantajımız, serbest ekonomi kuralları kapsamında daha yüksek pay alabiliriz.

Ülkemizde tarımsal üretimde sulama sürdürülebilirlik için

Ismail Kemaloğlu: "Türkiye, dünya tahıl ticaretinin, gıda ticaretinin önemli köprüsü konumunda."

çok önemlidir. Bu manada GAP, KOP gibi projeler önemli üretim artışları sağlayacaktır.

Önümüzdeki yıllara ilişkin olarak tarım ve gıda kavramının daha hassas bir konuma geleceği göz önüne alındığında sadece kendi insanının değil, bölgesini de besleyecek potansiyeli bulunan ülkemizin, her karış toprağını doğru yönetme zorunluluğu vardır. Bu kapsamda son yıllarda ekilen alanlarımızdaki daralma da göz önüne alınarak (Türkiye'de son 15 yıl içinde yaklaşık 2 milyon hektar alanı üretim dışına çıkmıştır.) kırsaldan göç ile terk edilen tarım alanlarının mutlaka üretime kazandırılmasını sağlamalıdır.

■ Buğdaya ilişkin yaptığınız çalışmalar, projeler hakkında bilgi verir misiniz? Birebir buğday çalışması yapmanızın nedeni nedir?

Kemaloğlu: Grup olarak ana iş kollarımız buğday kaynaklıdır. "Bir buğday tanesinden dünyalar kurmak" vizyonu ile çıktığımız yolda, buğday bizim için temel besin kaynağı ve iş modelimizin temelindeki değer zincirinin en önemli bileşenidir ▶

Tatlı ve Unlu Gıdalar

Bu manada grup olarak buğday değer zinciri içinde tohumdan nihai ekmek tüketimine kadar her kademeyi bilgi ve sermaye ile yöneterek ülke insanımıza toprağın zenginliğini, bereketini en layık şekilde sunmaya çalışıyoruz.

Bunun için kalitenin, sürekliliğin ve gıda sanayiinin ihtiyaç duyduğu nitelikli ve sürekli hammaddenin sağlanması için bir sorumluluk alarak, yüzümüzü toprağa dönmemiz gerektiğini düşünerek buğday tohumundan başladık.

Bugün tohumculukta ıslahçı kuruluş olarak hem ülkemize uygun yeni çeşitleri kazandırmaya çalışıyor hem de mevcut çeşitlerden daha iyi sonuç alınabilmesi için çiftçilerimizi bilgi ile buluşturmaya gayret ediyoruz.

Biz, buğdayın bu toprakların gücü olduğunu, bu muciz-

evi ürüne hakkını vererek insanımızın hizmetine sunmayı ilke edindik. Yıllık olarak 600 bin ton civarında buğday işleyerek ülkemiz un ihracatında ilk sıralarda bulunan, paketli ekmek alanında Uno markamız ile en büyük paya sahip olan, yine Komşufırın ile unlu mamul lezzetlerini nihai tüketici ile buluşturmaya çalışan bir yapıdayız.

■ Berce projesinin çıkış noktası nedir ve ne aşamada şu anda?

Kemaloğlu: Berce, çiftçi ve yetiştiricilerle tarım ve hayvancılık faaliyetinin beraberce yapılması odaklı bir proje. Aslında kooperatifçiliğin şirketleşmiş uygulama modeli.

Çıkış gerekçesi de şudur; gıda sanayiinin nitelikli ve sürekli hammadde tedarikinde yaşadığı sıkıntının temelinde üretim arazilerinin parçalı, dağınık olması yanında üretim birliklerinin kurulamamış olması dolayısı ile çiftçilerimizin pazar ile buluşmaması önemli faktör olarak görünüyor. Ülkemiz toprakları parçalı, araziler verimsiz görünürken bu yapı bir taraftan gıda sanayi için tehlike doğurmakta, diğer taraftan Bakanlığımızın çok olumlu gayretlerine ve ciddi şekilde artırılan des-

teklerine rağmen tarım topraklarımız terk edilmeye, kırsal alanlar göç ile boşaltılmaya devam edilmektedir.

Bu noktada tek başına pazara erişemeyen, ölçek ekonomisine uygun tarımsal faaliyete ulaşamayan çiftçilerin kooperatifçilik yaklaşımı ile bir mekanizma veya model kapsamında birleştirilme zorunluluğu vardır. Berce, bu ihtiyacın bir projesidir.

Amacı, kırsalda yaşayan ve üretim potansiyeli bulunan insanlarla birlikte-beraberce üretim modeli kazandırmaktır.

Proje halen iki bölgede, farklı nitelikte uygulanmaktadır. Birincisi; Karabük ili Eflani ilçesinde bitkisel üretim ve hayvancılıkta üretici ve yetiştiricilerin bilgi ve sermayeye ulaşmalarını sağlayarak gerçekleştirilmeye çalışılan beraberce üretim

modelidir. İkinci yılda gelinen nokta ortalama arazi büyüklüğü 7.5 dekaradan 12 bin dekarlık arazinin birlikte yönetim başarısına ulaşılmasıdır.

Diğer taraftan Muş ilinde bulunan ve TL-GEM'den kiralanan 64 bin dekar alanda, en son teknoloji ile, uydu bağlantılı ve doğrudan ekim yöntemleri uygulanarak bölgenin tarımsal potansiyeline katkı sağlamaya çalışılmaktadır. Burada da amaç; çiftlik merkezli olarak etraftaki üreticileri en son teknoloji ve bilgi ile buluşturarak toplu bir birliktelikle üretim modelini hayata geçirmek, bölge çiftçisinin sertifikalı tohum ihtiyacını yöresine uygun çeşitlerden karşılayacak bir tohumculuk üssü yapabilmektir. Önümüzdeki 5-6 yıl içinde 40 milyon dolar yatırım yapılacak böl-

genin Doğu Anadolu tarımına bakışı değiştireceği kanaatindeyiz.

Berce, ülkemizde birlikte üretim modeli ile parçalı arazilerin üretime kazandırılacağını, üreticinin de para kazanabileceğini göstermektedir. Aynı şekilde hayvancılık için de günlük yemini yetiştiricinin ahırına götüren, veteriner hizmetleri veren, sütü kapıdan alarak pazar ile buluşturan son derece sade ve şeffaf sözleşmeli yetiştirici modelini uygulamaya çalışılmaktadır.

Ülkemizin her bölgesinde başarı ile uygulanabilecek bu modelde temel bir sorunla karşılaşılmaktadır. O da kırsal kesimin krediye ulaşım zorluğudur. Bugün kırsal nüfus teminat sorunu ile kredilere yeterince ulaşamamakta, bu da kırsal alanın tarım ve hayvancılıkta ölçek ekonomisini yakalamasını engellemektedir.

Bize göre tarım ve hayvancılık bir aile yaşam faaliyetidir. Kırsal nüfusun krediye ulaşım kolaylığı proje finansmanı kapsamında değerlendirilirse tarımsal potansiyelimiz çok daha verimli kullanılabilir. Ülkemizin var olan tarımsal potansiyeli ile çok daha büyük hedefleri yakalayabiliriz. ■